жаных берагоў. У яе халоднае люстэрка ўрачыста ўглядаюцца прыбраныя ў белыя футры дрэвы.

Першы снег змяніў усё навокал і ўпрыгожыў прыроду, як чараўнік.)

5. Арфаграфічная і пунктуацыйная падрыхтоўка.

Падчас вусных адказаў вучняў звяртаецца ўвага на выкарыстаныя імі сказы з аднароднымі членамі. Тлумачыцца пастаноўка знакаў прыпынку ў гэтых сказах. У апорных спалучэннях слоў настаўнік просіць знайсці словы, у якіх трэба правяраць правапіс парных звонкіх і глухіх зычных (*лёгкім, лёг, шапкамі, стужкай*). Вучні падбіраюць да гэтых слоў праверачныя. Звяртаецца ўвага на словы з падвоенымі літарамі (*ноччу, уецца, углядаюцца*), тлумачыцца правапіс літары ***ў*** у словах.

6. Напісанне сачынення вучнямі.

7. Самаправерка напісанага.

Настаўнік фіксуе ўвагу вучняў на тым, што неабходна перачытаць напісанае сачыненне двойчы. Пры першасным чытанні трэба прасачыць правільнасць выкладу зместу. Пры другасным — правільнасць напісання слоў, пастаноўкі знакаў прыпынку ў сказах.

IV. Дамашняе заданне.

Практыкаванне 109, пытанні для абагульнення на с. 68.

— Пры выкананні дамашняга практыкавання вам неабходна будзе зрабіць заданне, падобнае таму, што вы рабілі да гэтага ўрока. Акрамя таго, неабходна будзе вусна адказаць на пытанні па тэме «Сказ».

V. Вынік урока.

— Да якога тыпу належыць тэкст, які вы склалі і запісалі на ўроку? Якія цяжкасці ўзніклі пры складанні тэксту «Першы снег»? Знайдзіце ў запісаным тэксце сказы з аднароднымі членамі. Прачытайце іх. (Вучні зачытваюць тыя сказы з аднароднымі членамі, якія яны выкарысталі ва ўласных тэкстах.) Якія знакі прыпынку вы паставілі ў іх? Чаму?

Спіс выкарыстаных крыніц

1. *Вітка, В.* Урокі роднага слова : вершы, казкі, апавяданні : для мал. шк. узросту. / В. Вітка; уклад. Т. С. Тарасава; маст. М. Р. Казлоў. — Мінск : Юнацтва, 2001. — 264 с.
2. *Галубовіч, Я.* Дзівосы роднай прыроды : апавяданні і казкі для дзяцей / Янка Галубовіч ; мастак К. Г. Разанкова. — Мінск : Пачатковая школа, 2012. — 168 с.
3. *Дзеружынскі, А. С.* Вяселікі : выбранае : вершы, паэмы, казкі, смешкі, пацешкі, небыліцы, жарты : для малодшага школьнага ўзросту / Авяр'ян Дзеружынскі ; малюнкі А. Лось. — Мінск : Мастацкая літаратура, 1979. — 318 с.

Свірыдзенка В. І.,
кандыдат педагагічных навук,
дацэнт кафедры беларускага і рускага мовазнаўства БДПУ

Практыкаванні са слоўнікавымі словамі

IV клас*

Дэлегацыя.

1. Сярод прапанаваных складоў адшукайце і зафарбуйце тыя, з якіх можна скласці слоўнікавае слова. Злучыце склады так, каб атрымалася слоўнікавае слова.

[дэ] [цы] [ле] [де] [га] [ци] [я]

2. Расшыфруйце слоўнікавае слова і запішыце яго.

4	1	6	9	3	5	8	2	7
е	д	а	я	л	г	ы	э	ц

Падкрэсліце літары, якія абазначаюць цвёрдыя зычныя гукі.

3. Дапоўніце сказы слоўнікавымі словамі. Знайдзіце і падкрэсліце асабовы займеннік.

У Мінск прыехала ______________ з Кітая. Яна наведала Нацыянальную бібліятэку Беларусі. Гасцям спадабалася галоўная __________ горада — праспект Незалежнасці.

4. Дапоўніце сказ патрэбнымі словамі.

Група дэлегатаў, прадстаўнікоў якога-небудзь калектыву, якой-небудзь дзяржавы — гэта ________

Выбраны або прызначаны прадстаўнік якойнебудзь арганізацыі, калектыву, дзяржавы — гэта ________.

* Малюнкі да слоўнікавых слоў змешчаны на каляровай укладцы.

Білет дэлегата — гэта __________ білет.

Выбраць дэлегатам — гэта значыць __________.

Словы для даведкі: дэлегацкі, дэлегацыя, дэлегат, дэлегаваць.

5. Прачытайце словы. Устаўце прапушчаныя літары.

Д..л..гац..я, д..л..гат, д..л..гаваць, д..л..гацкі.

Адзначце правільнае сцвярджэнне.

☐ Запісаныя словы з'яўляюцца аднакаранёвымі словамі.

☐ Запісаныя словы з'яўляюцца формай аднаго і таго ж слова.

Чацвёрты.

1. Разгадайце рэбус, запішыце слоўнікавае слова.

Дапоўніце тэкст слоўнікавымі словамі.

Чацвер — ________ дзень тыдня. Ён з'яўляецца днём, які вызначае нумарацыю тыдняў. Першы тыдзень года вызначаецца як тыдзень, які ўтрымлівае першы ________ года.

Словы для даведкі: чацвер, чацвёрты.

Знайдзіце і падкрэсліце ў тэксце асабовы займеннік. Вызначыце яго асобу, лік, род.

2. Расшыфруйце слоўнікавае слова і запішыце яго.

8	2	3	1	5	7	4	6
ы	а	ц	ч	ё	т	в	р

Знайдзіце і запішыце займеннік, які «схаваўся» ў слоўнікавым слове. Вызначыце яго асобу і лік.

3. Прачытайце словы. Устаўце прапушчаныя літары.

Ч..тыры, ча..вёрты, ча..вёра, ча..вёрка.

4. Прачытайце словы.

Чатыры, чацвёрты, чацвёра.

Дапоўніце сказ патрэбным словам з прапанаваных.

Красавік — _________ месяц года.

5. Перакладзіце словы на беларускую мову.

Четвёртый — ________________.

Четыре — ____________________.

Услых.

1. Разгадайце рэбус. Запішыце слоўнікавае слова, якое атрымалася.

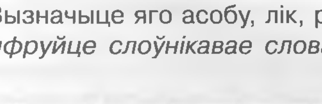

Падкрэсліце ў слове літары, якія абазначаюць галосныя гукі.

2. Якія літары «збеглі» са слова? Злучыце іх з месцам пропуску ў слове.

[у] [в] [ы]

[..]сл[..]х

Дапоўніце тэкст слоўнікавым словам.

Я часта чытаю кнігі ________ для сястрычкі. Па вечарах Верачка просіць мяне аб гэтым. Са мной сястрычка засынае хутчэй, чым з мамай і татам.

Знайдзіце ў сказах тэксту асабовы займеннік. Вызначыце яго асобу, лік, склон.

3. Дапоўніце сказы патрэбнымі словамі.

Уголас, каб было чутно іншым, — гэта значыць ____________.

Адно з пяці знешніх пачуццяў, якое дае магчымасць успрымаць гукі, — гэта ____________.

Уважліва прыслухацца, стараючыся пачуць, зразумець што-небудзь, — гэта значыць __________.

Словы для даведкі: *услых, услухацца, слых.*

4. Што абазначае выдзелены выраз у сказе?

Калі Наталля Пятроўна пачала расказваць пра кнігі, якія нядаўна паступілі ў бібліятэку, вучні **ператварыліся ў слых**.

пачалі вельмі ўважліва слухаць што-небудзь	замаўчалі

Зафарбуйце алоўкам прамавугольнік са значэннем выразу.

5. Сярод прапанаваных слоў знайдзіце лішняе, закрэсліце яго.

Услых, слыхавы, слых, услед, слухаць.

6. Прачытайце верш. Дапішыце прапушчаныя літары ў слоўнікавыя словы.

Беглі сцежачкай с..кунды,
Шчабяталі сёстры ..сл..х, —
Выхваляліся с..кунды:
«Мы — хутчэйшыя за ўсіх.
Не паспееш "А-а" сказаць —
Нас ужо і не дагнаць!..»
Раз, два, тры!
Раз, два, тры!
Хто дагоніць?
Можа, ты?

(Мікола Чарняўскі [1, с. 2]*)*

Знайдзіце ў вершы займеннікі, вызначыце іх асобу і лік.

Апетыт.

1. Закрэсліце лішнія літары. Расшыфруйце і запішыце слоўнікавае слова. Пастаўце ў ім націск. Падкрэсліце першы склад перад націскам.

АЯПЯЕЯТЯЫЯТ

Утварыце і запішыце форму роднага склону гэтага назоўніка.

2. Дапоўніце верш слоўнікавым словам у патрэбнай форме.

Апетыт

Захварэла наша Рыта,
і не стала ___________.
Просіць раніцаю мама:
— Ты схадзі, сынок, у краму
і купі для нашай Рыты
кілаграмчык ____________.

(Анатоль Кудласевіч [2, с. 255]*)*

3. Прачытайце. Што аб'ядноўвае гэтыя словы?

Ап..тыт, ап..тытны, ап..тытна.

Устаўце ў словы прапушчаныя літары.

Выдзеліце корань у словах.

4. Прачытайце верш. Устаўце прапушчаныя літары.

Ён — духмяны,
ап..т..тны.
Кожны дзень
яго дамоў
мы нясём
з універсама —
хлеб,
аснову ўсіх асноў.

(Міхась Пазнякоў [3, с. 198]*)*

Знайдзіце ў вершы слова, аднакаранёвае да слоўнікавага. Разбярыце яго па саставе.

Знайдзіце дзеяслоў, вызначыце яго час, лік і асобу.

5. Разгадайце рэбус. Запішыце слоўнікавае слова, якое атрымалася. Падзяліце яго для пераносу.

Дапоўніце гэтым словам прапанаваныя спалучэнні слоў.

воўчы __________ наганяць __________

даводзіць да стану моцнага жадання паесці	вялікі, нястрыманы апетыт

Злучыце кожны выраз з яго значэннем.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. *Чарняўскі, М.* Сеў Аўторак у аўто... : для дашк. і мал. шк. узросту / Мікола Чарняўскі ; маст. Я. Ларчанка. — Мінск : Фінансы, улік, аўдыт, 1997. — 23 с.
2. Вясёлка : вершы, апавяданні, казкі, п'есы, песні / уклад. М. А. Маляўка. — Мінск : Маст. літ., 2012. — 279 с., іл.
3. *Пазнякоў, М. П.* Святло дабрыні : Азбука, лічэбнікі, лічылкі, вершы, скорагаворкі, каламбуры, загадкі, крылатыя выразы, казка : для дзяцей мал. і сярэд. шк. узросту / Міхась Пазнякоў ; маст. Марыся Лось. — Мінск : Звязда, 2015. — 320 с.

Крыніцы ілюстрацый: https://ic.pics.livejournal.com/glebwiktorow/50724117/9447629/9447629_600.jpg; https://png.pngtree.com/element_origin_min_pic/16/12/27/dbe2a491a8b59ed6758f1780d7f02d9b.jpg; http://printonic.ru/uploads/images/2016/03/01/img_56d585dde7832.jpg; http://kuking.net/resize/197/600/w/pictures/section/18/18_890.jpg; https://bumper-stickers.ru/44518-thickbox_default/tigr.jpg.

Свірыдзенка В. І.*, кандыдат педагагічных навук, дацэнт;*
Антановіч Н. М.*, кандыдат педагагічных навук, дацэнт.*
Кафедра беларускага і рускага мовазнаўства факультэта пачатковай адукацыі БДПУ

Літаратурнае чытанне. IV клас

Метадычныя каментарыі да ўрокаў

Урок 21. Алесь Каско. «Горад з Белаю вежаю»

Задачы: узбагачаць маўленне вучняў лексікай твора; фарміраваць уменне шляхам выбарачнага чытання знаходзіць апісанне герояў, характарызаваць іх па ўчынку; вучыць выказваць уласныя адносіны да зместу твора і вызначаць аўтарскія адносіны да сваіх герояў, фармуляваць галоўную думку; выпрацоўваць уменне падбіраць словы і выразы з тэксту для характарыстыкі персанажа; развіваць літаратурна-творчыя здольнасці вучняў; вучыць аналізаваць прыказкі па тэме, ужываць іх да эпізодаў мастацкіх твораў і герояў, выкарыстоўваць прыказкі ў сваім паўсядзённым жыцці; выхоўваць цікавасць да гістарычнай спадчыны Беларусі.

Праверка дамашняга задання.

Работа з апавяданнем Алеся Каско «Горад з Белаю вежаю».

Першасны сінтэз. Рубрыка «Узгадайце» на с. 69: міжпрадметныя сувязі з вучэбным курсам «Мая Радзіма — Беларусь»: гутарка пра помнік дойлідства Камянецкую (Белую) вежу. Тут настаўнік можа дапоўніць і канкрэтызаваць выказванні вучняў:

Помнік быў пабудаваны ў XIII стагоддзі на беразе ракі Лясная. Знаходзіцца ён у горадзе Камянец Брэсцкай вобласці. Камянецкую вежу яшчэ называюць Камянецкім стаўпом ці Белаю вежаю. Апошняя назва лічыцца памылковай, таму што на самай справе вежа змуравана з цаглін цёмна-чырвонага і жаўтаватага колераў. Вышыня вежы дасягае 31 метра. Сама круглая, дыяметрам звыш